

UMÍSTOVÁNÍ VELITELSKÝCH STANOVIŠŤ

Major Ivo Vlček

Zbraně a prostředky druhé světové války si vynutily mnoho změn proti zásadám, které se až do té doby razily. Jednou z nových zásad, které byly vyvozeny ze značného technického rozvoje všech druhů zbraní a z širokého rozvinutí vojenské vědy byly vyvozeny i požadavky na umísťování velitelských stanovišť. Aby velitelská stanoviště odpovídala umístěním požadavkům kladeným na utajení, maskování i z hlediska bezpečnosti byla umísťována zásadně v lese. Musíme konstatovat, že se od té doby v naší teorii ani v praxi při umísťování VS nic nezměnilo.

Skutečnost, že v případné válce bude používáno nejen zbraní, kterých bylo používáno ve Veliké vlastenecké válce, ale v daleko širší míře otravných látek všech druhů, biologických látek a hlavně atomových zbraní, ovlivnila umísťování VS jen do té míry, že byl vytyčen požadavek, veškerou živou sílu a techniku na VS zapustit do země, a provést prvky zabezpečení proti zbraním hromadného ničení.

Domnívám se, že tato opatření byla nesporně správná v období, kdy celá taktika a operační umění muselo být přebudováno tak, aby odpovídalo novým zásadám a požadavkům vyplývajícím z poznatků masového použití a účinkům zbraní hromadného ničení. V tomto období bylo nutno přizpůsobit všechny zkušenosti a dosud získané poznatky novým podmínkám.

Avšak dnes, kdy jsme již v mnoha otázkách přistoupili k řešení novým, tvůrčím způsobem, je nutné všimnout si i otázky umísťování VS, protože se rozmístění VS v lese stalo šablonou.

VS umístěné v lese má přes některé výhody četné nevýhody. Již samo vyhledání vhodného lesního celku je již z hlediska armády mnohdy nemalý problém. Les musí dát možnost skrytého umístění značného počtu vozidel ve vzdálenostech 20 až 50 m od sebe. Pro VS armády je nutný ve vzdálenosti 8 až 10 km další les, kde jsou umístěny vysílací rádiové stanice (vysílací středisko).

Toto vysílací středisko je nutno umístit tak, aby les nesnižoval výkon rádiových stanic, při čemž je nutno co nejprísněji dbát o pečlivé zamaskování vozidel a antén.

Oba tyto prostory mají mít dobré příjezdové a výjezdové komunikace, což i v našich komunikačních podmínkách lze velmi těžko splnit. Oba prostory musí být nadto vybudovány z hlediska PAO, PCHO i ochrany proti biologickým látkám.

Je nesporné, že les umožňuje v létě skryté umístění VS, a to jak proti vzdušnému pozorování, tak i proti radiolokačnímu průzkumu.

Nelze opominout ani tu skutečnost, že účinek tlakové vlny je kompaktním lesním celkem značně omezen a její pronikání je omezeno asi dvojnásobně.

Rovněž umísťování jednotlivých částí VS je snazší a je omezeno jen pokrytostí a členitostí terénu. Na druhé straně však např. v zimě lze umístit VS jen v jehličnatém lese a lze je jen velmi těžko skrýt před vzdušným průzkumem vzhledem k dýmu, který musí prozradit VS, i vzhle-

dem k sněhové pokrývce, která i na cestách bude daleko více rozrušena než v blízkém okolí.

Ztíženost utajení prostoru VS je dána i nutností dovážet vodu na vaření, dovážet proviant a nutnou cirkulaci spojek a styčných orgánů. Všechny tyto dopravní prostředky budou se pohybovat nejen po silnicích, kde nevzbudí pozornost, ale budou zajíždět a vyjíždět z určitého lesa. Tak může velmi snadno dojít k odhalení prostoru VS.

Umístění VS v lese má i další nevýhodu — rychlé řazení proudu VS pro přesun a vyjíždění na osu. Podle dosud získaných zkušeností, není-li včas věnována náležitá péče úpravě výjezdových komunikací i výjezdu jednotlivých vozidel, seřazení VS divise do proudu v noci za použití světél Notex trvá 2 až 3 hod., při čemž je světla Notex z letadla vidět.

Nadto je VS umístěné v lese plně vystaveno všem účinkům zbraní hromadného ničení. Les poskytuje jen málo účinnou ochranu proti aerosolům, proti plynům a rovněž ochranu proti leteckému postřiku dává jen částečnou. Nadto les může být snadno zapálen ať již zápalnými pumami plněnými termitem, fosforem nebo napalmem.

Účinky atomové pumy shozené třebaž jen v blízkosti VS budou pak nutně znamenat naprosté vyřazení VS. Vzniklé požáry a účinky tlakové vlny, která úplně zatarasí vyvrácenými stromy veškeré komunikace a do značné míry zaviní i značné ztráty, znemožní rychlé vyvedení štábu do jiného prostoru. Z hlediska tlakové vlny je nutno mít na zřeteli i to, že i když šíření tlakové vlny je omezeno lesem dvojnásobně, její účinek v lese bude až čtyřnásobný. Kromě toho je nutno zabývat se otázkou, kdo vybuduje úkryty pro živou sílu i pro vozidla tak, aby lidé i technika byli chráněni před účinky zbraní hromadného ničení. Pro armádu je nutno vybudovat minimálně tento rozsah ženižních prací na plný profil:

O b j e k t	VS		ZVS	
	počet	dv	počet	dv
Úkryt zesíleného typu pro 6 až 10 osob (PCH)	3	360		
Úkryt lehkého typu pro 6 až 10 osob (PCH)	23	1150	8	400
Pohotovostní úkryt pro 3 až 5 osob (ve stěně zákopu nebo okopu)	12	144	5	60
Nakrytý zákop 1,8 m s obloženými stěnami — bm	200	180	80	72
Zákop 1,5 m — bm	1000	350	500	175
Okop pro auta	40	1200	15	450
Okop pro tanky	6	240	2	80
Hygienická zařízení		20		8
Celkem		3644		1245

Již tato skutečnost ukazuje na nemožnost vybudovat plně VS armády z hlediska zabezpečení proti zbraním hromadného ničení, počítáme-li minimálně jednou za den s přemístěním VS armády během vedení útočné operace.

Dále je nutno kalkulovat s materiálem, který bude nutné do prostoru VS přivážet, protože z hlediska utajení nelze čerpat materiál pro budování úkrytů na místě.

Při použití strojů k budování VS v lese, jako buldozerů, rypadel a hlubidel nebo pluhů, je nutno počítat s úpravou příjezdových i odjezdových cest pro tyto těžké stroje a s úpravou pracovišť, což oboje nutně prozradí umístění VS.

Používání různých skládacích konstrukcí pro stavbu VS, kterých bude používáno zvláště při vedení útočné operace a útočného boje, řeší při používání samých těchto konstrukcí ochranu štábu jen částečně a v praxi zatím s nimi zkušenosti nejsou.

Z těchto hledisek se otázka ukazuje tak, že buď bude VS vybudováno a bude prozrazeno nebo zůstane utajeno (z hlediska budování) a nebude vybudováno vzhledem k času nutnému k budování ručním způsobem.

Ze všech těchto nevýhod vyplývá nutnost najít jiné řešení, které by vyhovovalo jak po stránce utajení prostoru rozmístění VS, tak po stránce ochrany proti zbraním hromadného ničení, po stránce rychlosti manévru VS i po stránce spojení.

Již proto, že pro dálkové hovory a dálkopisná spojení bude i ve válce používáno ve značné míře (pokud to bude možné) permanentního vedení, nabízí se umisťovat VS do osad.

Jaké výhody poskytuje VS umístěné v osadě? Především úplně odpadá nebezpečí prozrazení VS vlivem neustálého nutného provozu (přisun potravin, vody, cirkulace spojek a styčných důstojníků apod.), protože v silničním provozu, který vládne za frontou, bude prakticky nemožné tímto způsobem VS odhalit. Skrytě umístit vozidla štábu i pomocné jednotky bude snadné. Vozidla se dají snadno umístit ve zděných stodolách, v rozvalinách budov, v průjezdech, ve dvorech, kde se dají různým stavebním materiálem snadno zamaskovat.

Při doplnění existujících možností různými skládacími konstrukcemi a s plným využitím lidských sil a v mnohých případech i techniky je možno i ve velmi krátkém čase vybudovat v osadě VS s ochranou do vzdálenosti až 700 m od epicentra výbuchu atomových pum a v mnohých případech i blíže.

Nutnost budovat úkryty bude minimální vzhledem k možnosti využít sklepů, kterých bude moci být využito buď přímo v okamžitém stavu nebo po jednoduchém zpevnění a úpravě. Prozrazení VS i v zimě vlivem dýmu z kamen bude vyloučeno. Rovněž odpadne možnost odhalit prostor VS podle rozrušených komunikací.

Vysílací středisko může být snadno umístěno v jiné vesnici ve stejných podmínkách. Rovněž některé pomocné jednotky u VS armády mohou být umístěny v některé jiné, blízké osadě.

Umístěním VS do osady budou vytvořeny i daleko příznivější podmínky pro práci štábu. Bude možno plně využít zařízení budov (sálů, místností, stolů, židlí, osvětlení atd.) i zařízení kulturních, jako kina, rozmnožovacích strojů, vodovodu, koupelen, prádeln apod.

Z hlediska použití zbraní hromadného ničení je nutno vidět, že budovy plně chrání živou sílu i techniku před postřikem trvalými otravnými látkami a zčásti (v místnostech) před okamžitým kontaktem lidí s aerosoly.

Rovněž účinek zápalných látek bude značně omezen a půjde jen o jednotlivá ohniska, která se sama o sobě nebudou podstatně rozšiřovat.

Rovněž druhotné požáry vzniklé výbuchem atomových pum bude možno lokalizovat daleko snadněji v osadě než v lese nejen vzhledem k přirozeným ochranným pásům, jakými jsou silnice, ale i vzhledem k možnému rychlému manévru protipožárními prostředky po komunikacích, které nejsou zavaleny, i vzhledem k možnosti využít k lokalizaci a likvidaci požárů mírových protipožárních zařízení, která jsou v každé osadě.

Je ovšem zcela přirozené, že z hlediska protipožárních opatření bude nutno odstranit snadno vznětlivé objekty z blízkosti osady i uvnitř osady, jakými jsou např. stohy slámy, dřevěné stodoly šindelové nebo doškové střechy apod., nebudou-li již likvidovány.

Rovněž následky účinku atomové pumy nebudou v osadě tak katastrofální jako v lese. Sklepy poskytnou ve většině případů plně vyhovující protiatomové úkryty ať již v původním stavu nebo zpevněné a technika bude rovněž dostatečně chráněna zdmi domů. Jako protiatomových úkrytů pro živou sílu a často i pro techniku bude moci být využito i vinných sklepů, které obvykle svým hlubokým zapuštěním do země a často až několikametrovým nakrytím zeminou jsou velmi dobrými protiatomovými úkryty. Těchto sklepů je značné množství nejen na Slovensku, na Moravě a ve středních Čechách, ale i v některých oblastech Francie, Německa, Itálie, Španělska a na Balkáně a je nutno s jejich využitím počítat. Odstranění zřícenin bude pomocí strojů (hlavně buldozerů a tankdozerů) v osadě daleko snazší než odstraňování vyvrácených kmenů a zahazování vývrátů v lese.

Pokud jde o spojení, je umístění VS v osadě daleko výhodnější nejen z hlediska zkrácení délky vedení, ale i z hlediska možnosti utajení přívodů k ústředně.

VS umístěné v osadě zvyšuje zároveň pohotovost VS k přemístění. Výjezd na silnici i v noci a bez světel v osadě bude daleko snazší než výjezd z lesa.

Přes všechny tyto výhody bude mít VS umístěné v osadě nevýhodu v tom, že všichni příslušníci štábu a pomocných jednotek přijdou do přímého styku s obyvatelstvem, čímž se zvýší možnost prozrazení okolností, které mají zůstat utajeny. Bude tedy umístění VS v osadě klást z tohoto hlediska vyšší požadavky na všechny příslušníky štábu a jednotek.

Další nevýhodou VS umístěného v malé osadě bude jeho poměrná koncentrovanost. Ani tu však není možná šablona a k způsobu rozmístění VS bude se muset přistupovat tvůrčím způsobem a pro každý případ zvlášť.

Mnohdy bude výhodnější umístit VS ve dvou i třech osadách blízko u sebe. Jindy část VS v osadě a v lese nebo v jedné osadě rozptýleně po pracovních celcích atd.

Při volbě osad pro umístění VS je zásadně nutné vyhýbat se komunikačním uzlům, osadám blízko soutěsek, mostů a jiných objektů, hlavně továren, které se mohou stát cílem úderů nepřítele. Rovněž nebude výhodné umísťovat VS do osad, kde jsou vysoké, několikaposchoďové budovy, které zřícením mohou způsobit zatarasení komunikace značného rozsahu.

Otázku umístění VS je nutno řešit i za útočné operace vševojskové armády, a to zvláště u divisí prvního sledu. Domnívám se, že hlavně u divisí je nutno skončit s dlouhým zaujímáním VS, s dlouhými průzkumy VS a vzhledem k rozmístění obvykle hluboko v lese s dlouho trvajícím výjezdem na osu.

VS armády, které se bude přemísťovat jednou za den až třikrát za dva dny, a VS divisí, která se mohou přemísťovat až dvakrát za den, bude nutno umísťovat u komunikací a to ať již v osadě nebo i mimo osadu. Zásadně tu musí být dosaženo rychlého výjezdu na osu, rychlého přesunu a krátkého rozmístění VS po obou stranách komunikace nebo i v proudu na ose, nebude-li to na újmu přisunům a odsunům. Hlavní myšlenkou musí být zásada získat co nejvíce času pro práci štábu na místě.

Vzhledem k nebezpečí, které hrozí v lese z požárů i ze závalů při použití atomových zbraní, bude dokonce výhodnější umístit VS divise, při úspěšném vedení útočné operace, na nepokrytém terénu nebo jen v malých lesních celcích s plným využitím jeho členitosti. V tomto případě bude nejvýhodnější buďto ponechat proud VS přímo na silnici nebo rozmístit jednotlivé vozy po obou stranách komunikace, popř. průseku. Takto umístěné VS je nutno zabezpečit hlavně z hlediska PVO.

Umístění VS v lese má samo o sobě mnoho kladů i nedostatků. Soustavným studiem možných účinků zbraní hromadného ničení, zvláště pak atomových zbraní, vyvstává do popředí otázka, zda umísťování VS svazků i svazů do lesních masivů je skutečně tak výhodné, jak se původně předpokládalo.

Po mnohých zkušenostech z různých cvičení se ukazuje, že se VS umístěné v lese za existujících podmínek a prostředků nedá prakticky utajit.

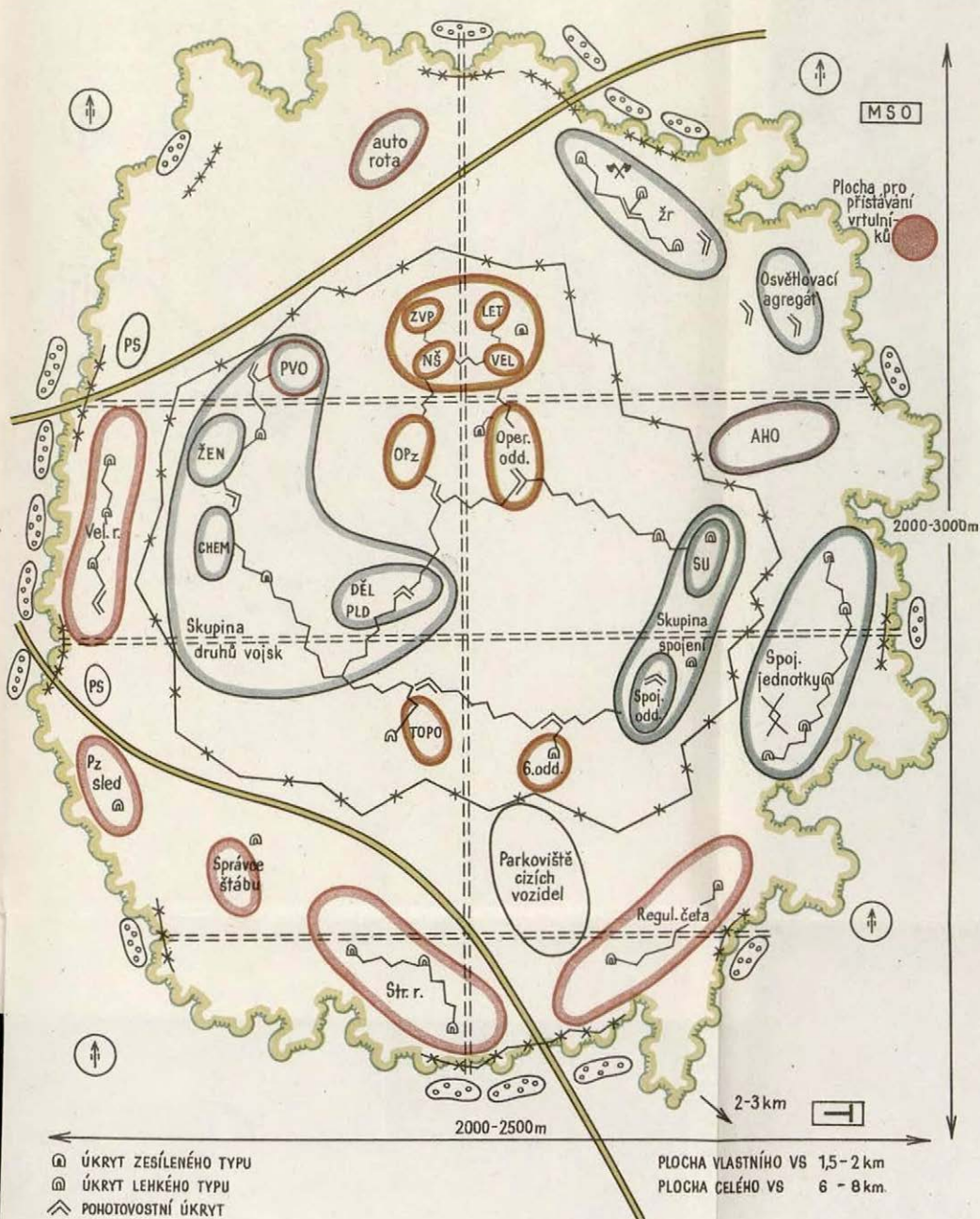
Výjezdy z lesů, seřazování proudů na lesních cestách i samo vyjíždění aut ze stanovišť znamenají zdržení 1 až 2 hodiny. Po celou tuto dobu je prakticky celý štáb na VS v hlavních rysech vyřazen z provozu, což se může za bojových situací stát osudným.

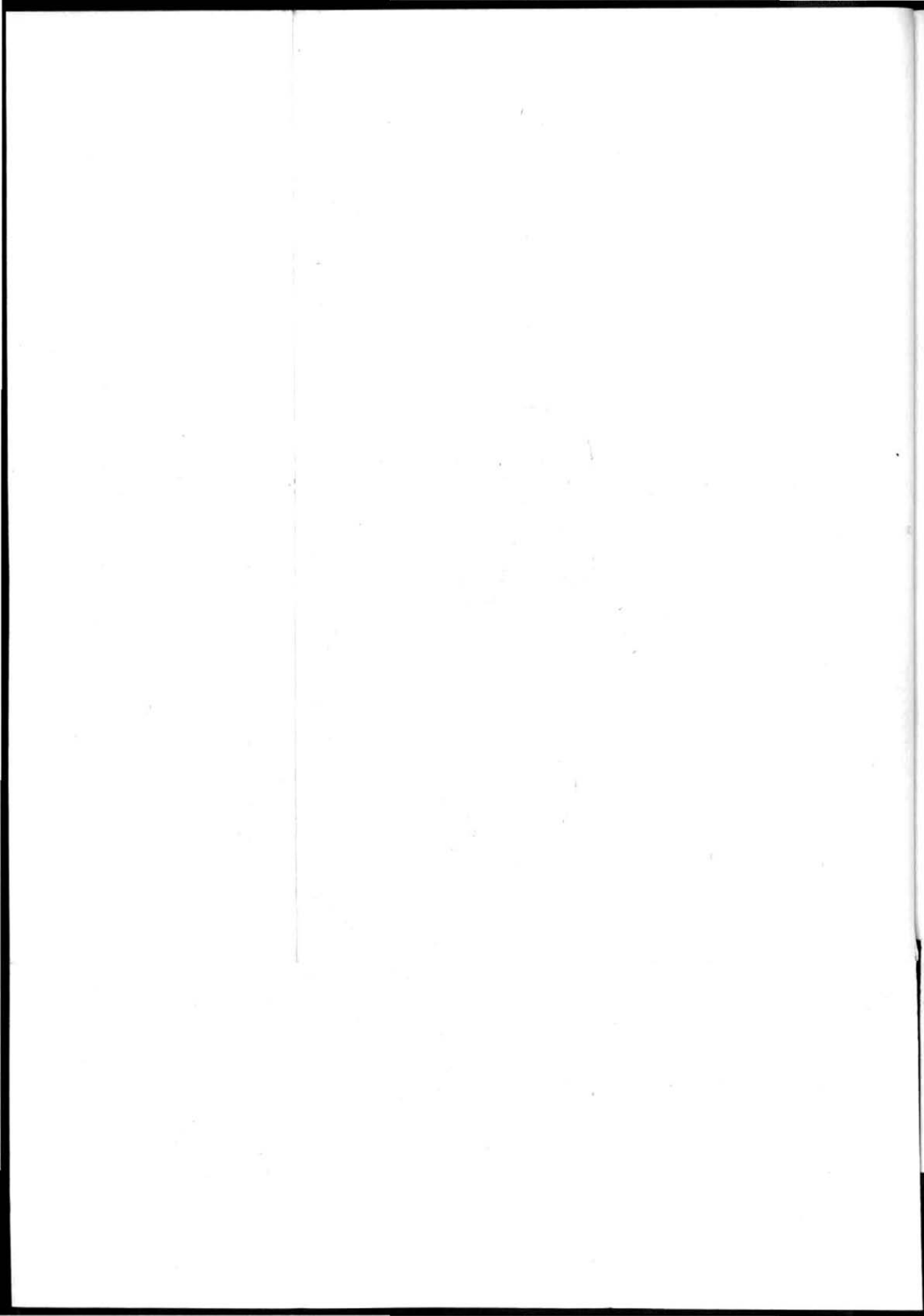
Vzhledem ke zhodnocení všech kladů a nedostatků umístění VS v lese nebo v osadě je nutno učinit závěr, že umístění VS do osad poskytuje mnoho výhod proti umístění v lese. Nelze ovšem umístění VS v lese zcela zamítnout. Volbu prostoru VS je nutno řešit vždy na určité konkrétní situaci a pro každý případ zvlášť. Jakákoli šablona, zvláště v tomto směru, by byla krajně nebezpečná a škodlivá.

Rozhodně je nutno připustit, že kombinace obou způsobů umístění VS (např. pomocné jednotky v lese a štáb v osadě apod.) je nejen možná, ale i pravděpodobná.

Je však nutno co nejdříve se vypořádat se šablonovitým rozmísťováním VS zásadně v lese, jako to děláme dosud.

SCHEMA UMÍSTĚNÍ VS ARMÁDY V LESE

SCHEMA MOŽNÉHO ROZMÍSTĚNÍ VS ARMÁDY Z ČÁSTI V OSADĚ A Z ČÁSTI V LESE

